

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

POL2900 Bacheloroppgave i Statsvitenskap

Korrelasjonen mellom de politiske partiene sine økonomiske ressurser og deres oppslutning ved valgene: En sammenligning av finansieringsmodellene til politiske parti i Norge og Storbritannia. Partipolitikeres holdninger og forventninger knyttet til partienes oppslutning sett i sammenheng med deres økonomiske midler.

Kandidat: Thomas Møllevik Granli

Emnegruppeansvarlig/Veileder: Jon Arve Nervik

Emnegruppetilhørighet: Offentlig politikk og administrasjon

Totalt antall sider inkludert forsiden: 30

Totalt antall ord: 9535 (8395)

Innlevert Trondheim, 15.05.2019

Forord

Etter tre år som student i Trondheim, er denne bacheloroppgaven muligens noe av det siste jeg foretar meg innenfor den statsvitenskapelige disiplinen ved NTNU. I løpet av disse årene vil jeg personlig si at jeg har vokst både innenfor academia og som person. Jeg vil takke medstudenter, professorer, vitenskapelige assistenter og læringsassistenter for gode forelesninger, til dels vanskelige semesteroppgaver og trivelige gruppeøvinger.

Spesielt takknemlig er jeg ovenfor foreleserne i emnet SOS1002, Professor Albert Simkus og Førsteamanuensis Brita Bungum. All honnør går også til Professor Toril Aalberg og Førsteamanuensis Ole Bjørn Røste som forelesere i henholdsvis POL1001 og POL1002, - kanskje de mest inspirerende emnene å se tilbake på i arbeidet med denne oppgaven.

Avhandlingen kunne heller ikke blitt til uten velvilligheten og hjelpen av de ni informantene fra de politiske partiene som stilte opp og lot seg intervjuet i forbindelse med oppgaven.

Til slutt vil jeg takke førsteamanuensis ved institutt for sosiologi og statsvitenskap ved NTNU, Jon Arve Nervik, som emnegrupeansvarlig for offentlig politikk og administrasjon i forbindelse med bacheloroppgaven for god hjelp og veiledning. Like fullt fortjener venner, familie og hybelkamerater en stor takk for deres tålmodighet og støtte i forbindelse med mine studier her i Trondheim.

Sammendrag

Hvert år bruker staten om lag en halv milliard kroner på å finansiere de politiske partienes virksomheter over statsbudsjettet. Alle de politiske partiene som er representert på Stortinget mottar flerfoldige millioner fra staten samtidig som at de har sine egne, frie inntekter på toppen av den offentlige støtten. I disse tallene er det heller ikke tatt inn de beløpene som regjerings- og stortingspolitikere bevilger til seg selv over statsbudsjettet.

Partistøtten er nylig blitt pris- og inflasjonsjustert. På 16 år har den mer enn doblet seg, og fordelingsnøkkelen er progressiv. Store partier som fortsatt klarer å holde på velgerne mottar langt mer i støtte enn de små partiene. Har det blitt for mye penger i partipolitikken, og finnes det en klar sammenheng mellom partienes økonomi og deres oppslutning? Hvilke holdninger og forventninger har partipolitikere til sammenhengen mellom penger og oppslutning? Det er tre av spørsmålene som denne studien tar sikte på å gi et svar på.

Forskningsdesignet i studien er basert på intensive dybdeintervjuer innenfor de kvalitative metodene. Et totalt antall på ni informanter ble valgt ut. Grunnen til at antallet ble akkurat ni er fordi at det er ni forskjellige partier representert på Stortinget, og hver informant i denne studien har et større eller mindre tillitsverv i ett av de partiene.

Resultatene fra intervjuene viser at de forskjellige informantene hadde forskjellige synspunkt til partistøtten, og varierende holdninger til om hvorvidt partienes økonomi har en direkte innvirkning på valgresultatene. Informantene fra de små partiene mente i størst grad at fordelingsnøkkelen til partistøtten er urettferdig ovenfor dem, og det var også en stor overvekt av informantene fra småpartiene som mente at det finnes en rasjonell sammenheng mellom partienes økonomi og deres oppslutning ved valgene.

I andre linje tok forskningsprosjektet sikte på å si noe om likheter og forskjeller mellom partifinansieringen i Storbritannia og Norge, delvis basert på hypoteser i form av påstander og antagelser.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning og avgrensninger	1
1.1 Problemstilling og hypoteser	2
1.2 Oppgavens oppbygging	2
2.0 Teori og empiri	3
2.1 Partistøtten, dens prinsipper og fordelingsnøkkelen	3
2.2 Partienes frie inntekter	4
2.3 Lojale velgeres innflytelse	6
2.4 Valgmodellens innflytelse	8
2.5 Ad-Hoc politikk – småpartienes fordel?	8
2.6 Partienes finansieringssystem i Storbritannia	10
3.0 Metode	11
3.1 Informanter og prosedyre	11
3.2 Utforming av intervjuguide	12
3.3 Transkribering	12
3.4 Validitet og reliabilitet	13
3.5 Generalisering og refleksivitet	13
4.0 Resultat	14
5.0 Diskusjon	19
5.1 Stemmer teller, men ressurser avgjør	19
5.2 Penger i politikken: Informantenes synspunkt vs det empiriske grunnlaget	20
5.3 Den falske korrelasjonen mellom partienes penger og deres oppslutning	21
5.4 Likheter og forskjeller mellom finansieringssystemet av politiske parti i Norge og Storbritannia	21
5.4.1 Likheter	21
5.4.2 Forskjeller	22
6. Konklusjon og avslutning	22
7. Referanser	24
8. Vedlegg	26
8.1 Intervjuguide	26

1.0 Innledning og avgrensninger

Ambisjonen bak oppgaven er å undersøke om det finnes en klar rasjonell sammenheng mellom de norske partienes økonomiske midler og deres faktiske oppslutning ved valgene. I andre linje vil oppgaven peke på likheter og ulikheter mellom finansieringsmodellen til de politiske partiene i Norge og en annen nasjon. Som den andre nasjonen har jeg valgt Storbritannia, og noen av grunnene til det er at de har en annen valgmodell enn Norge, men samtidig er rangert som et fullstendig demokrati ut ifra demokratiindeksen til The Economist (Economist Intelligence Unit, 2018).

I forhold til oppgavens hovedformål som etter undertegnedes syn håper å være letingen etter en korrelasjon mellom partiers økonomi og oppslutning, vil det være naturlig å legge vekt på partistøtten (se kapittel 2.1), som er et statlig engasjement for finansiering av politiske partier i Norge (Norges Offentlige Utredninger 2004:25). De politiske partienes frie inntekter vil bli overveid og vurdert, i den grad regnskap er tilgjengelig via den nye løsningen staten har for innsyn i partifinansieringen vil det bli vektlagt. Bearbeiding og sammenligning av slikt empirisk materiell vil være særdeles tid- og plasskrevende.

Innenfor academia er det slik at man ikke blindt og ukritisk skal godta at sannheter og fenomener skjer tilfeldig, men av en grunn. Det kunne vært interessant og kommentert problemstillingen ut ifra tabeller og diagrammer med penger og oppslutning som to faktorer, men i stedet vil jeg i oppgaven legge fokus på samspeillet mellom teori og praktiske forhold sett fra et slags manipulert instrumentelt perspektiv, samt metodikk. Som forskningsmetode i denne avhandlingen har jeg benyttet meg av kvalitativ metode i form av dybdeintervju (se kapittel 3), med ni informanter fra de politiske partiene som er representert på Stortinget.

Denne bacheloravhandlingen som forskningsprosjekt er ment å være myntet mot den offentlig politiske og institusjonelle delen av den statsvitenskapelige disiplinen. Den kunne helt og holdent ha hatt en innfallsvinkel fra politisk teori og adferd rundt den samme problemstillingen, men i stedet tar jeg sikte på å implementere kun noen få definisjoner fra den retningen i oppgavebesvarelsen. Referanser vil bli ført i APA 6th-stil både i løpende tekst og i referanselisten.

1.1 Problemstilling og hypoteser

Formålet med oppgaven er allerede presentert, og det som kan sies på forhånd er at utbetalingen av partistøtten er progressiv i forhold til partienes antall stemmer (Finansdepartementet, 2017, Kapittel 577) (se kapittel 2.1) Ut ifra dette forholdet, uten å ta hensyn til partistøttens fordelingsnøkkel for øvrig, vil det være riktig å anta at store parti er bedre rustet til å gjøre det bedre ved valgene enn små partier, fordi store partier mottar mere penger i partistøtte. Problemstillingen kan gjerne være om hvorvidt penger har noe å si for partienes oppslutning. En hypotese H1 kan være: Partistøtten fungerer som et verktøy for å opprettholde balanse mellom partiblokkene på Stortinget. En hypotese H2 kan være: Allerede store partier har et kjempefortrinn til å kunne forbli størst vis a vis små partier med dagens statlige partistøtte.

Finansieringsmodellene til de politiske partiene i Storbritannia og Norge burde i noen grad være mulig å problematisere ut ifra i seg selv. Finnes det likheter og forskjeller, eller er det ingen sammenheng? En hypotese H3 kan være: Partifinansieringen mellom Storbritannia og Norge er forskjellig på grunn av de politiske veivalgene til befolkningen i de to nasjonene, historisk sett konservativt i Storbritannia og sosialdemokratisk i Norge. En siste hypotese H4 kan være: Partiene i Storbritannia har ikke i like stor grad behov for partistøtten som i Norge, fordi at man i Storbritannia har løsere tøyler for politisk reklame enn i Norge.

1.2 Oppgavens oppbygging

Avhandlingens første alminnelige kapittel, det andre, vil være en kombinasjon av teori og empiriframsetting rundt partistøtten, dens prinsipper og de politiske partienes finansieringssystem i Storbritannia.

I det tredje kapittelet vil det bli redegjort for metodebruken i oppgaven, samt prosess- og begrepsavklaring og formålet med bruk av kvalitativ metode i forskningsprosjektet.

Resultatene fra metodedelen vil bli presentert i det fjerde kapittelet ved bruk av tabeller.

Det femte kapittelet er ment som et diskusjonskapittel hvor problemstillingen vil bli drøftet i lys av empiriske og metodiske funn.

Konklusjon og avslutning vil komme i det sjette kapittelet, mens kapitlene sju og åtte vil være forbeholdt referanseliste og vedlegg.

Oppsettet i oppgavebesvarelsen er ment å være mest mulig kronologisk.

2.0 Teori og empiri

Kapittelet har som formål å kontekstualisere pengenes rolle i partipolitikken sett i sammenheng med realpolitiske forhold, samt noen definisjoner fra politiske teorier og politisk atferd. Empirisk materiell fra dette kapittelet vil bli brukt i diskusjonskapittelet (se kapittel 6), og vil bli drøftet opp imot eventuelle funn i forskningsdesignet i metodedelene (se kapittel 3 og 4).

2.1 Partistøtten, dens prinsipper og fordelingsnøkkelen

Den offentlige finansieringen av de politiske partiene og deres arbeide i Norge kan dateres flere tiår tilbake i tid. Igjennom en lengre tid har kommunaldepartementet i tillegg til både de rødgrønne og blåblå-regjeringspartiene påpekt at tanken bak partistøtten ikke er å fullfinansiere de politiske partiene, men heller å være sikker på at partiene får nok penger til å oppfylle sine kjerneoppgaver og samfunnsansvar (Finansdepartementet, 2017, Kapittel 577). Partistøtten har fått oppmerksomhet etter datidens mindretallsregjering sin budsjettforhandling med Kristelig Folkeparti ultimo 2018, da den av regjeringen ble pris- og inflasjonsjustert i forkant av statsbudsjettet (Statistisk Sentralbyrå, 2018, Finansdepartementet, 2018, Kapittel 577). Uten noen form for kontekstualisering for øvrig har partistøtten i sin helhet økt fra om lag 450 millioner på statsbudsjettet i 2017 til 510 millioner i 2019 (Finansdepartementet, 2016, Kapittel 577, Finansdepartementet, 2018, Kapittel 577). Til sammenligning var støtten på 242 millioner i 2001 (NRK, 2001).

Støtten har blitt ført og utbetalt av fylkesmannsembetet i Sogn og Fjordane siden januar 2017, etter at ansvaret ble utflyttet fra departementet. Hovedregelen bak partistøtten er at alle partiledde som har søkt om støtte skal få det. Det er ingen føringer for hva støtten skal brukes til, men alle som har fått støtte har også innrapporteringsansvar for hvert hele regnskapsår. Det er for så vidt også verdt å nevne at det ikke er krav om at ubenyttet støtte skal føres tilbake til staten (Finansdepartementet, 2018, Kapittel 577, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, 2019).

Partistøtten til partienes sentrale organisasjoner, gitt at det respektive partiet har en sentralorganisasjon, søkes om en gang for hver stortingsperiode, men utbetales likevel årlig. Fordelingsnøkkelen er delt i to, hvor en grunnstøtte tilsvarende 10% vil bli utbetalt til sentralorganisasjonen hvis partiet når 2,5 prosent oppslutning eller ved et vunnet mandat på Stortinget. Resterende 90% av det samlede tilskuddet blir gitt som stemmestøtte fra første stemme, uten hensyn til sperregrensen. Ifølge gul bok til statsbudsjettet 2019 betales det en

sum pr. stemme, utregnet reversert på et noenlunde slikt vis: 90% av totalbevilling, $\approx 282.690.000/\text{Antall stemmer totalt, unntatt blanke stemmer (Meld. St. 1., 2018, Prop. 1 S, 2018. Bevillingen for 2019 sett i sammenheng med antall frammøtte ved valget i 2017, foruten blanke stemmer ville gitt regnestykket: } \approx 282.690.000/2.926.836 = \approx 96,58 \text{ kroner pr. stemme. Partistøtten til ungdomspartiernes sentralorganisasjoner søkes om en gang for hver stortingsperiode og utbetales også årlig. Den blir beregnet og utbetalt fullstendig på bakgrunn av moderpartiets antall stemmer, men er dog atskillig mindre enn de ytelsene som moderpartiene mottar i partistøtte.}$

Partistøtten til de politiske partienes fylkesorganisasjoner og lokallag er tilnærmet lik sentralorganisasjonenes støtte, men med betydelig mindre overføringer, henholdsvis 73,8 og 33,8 millioner kroner. Det søkes om støtte for hver fylkestings- og kommunestyreperiode, og støtten utbetales hvert år. Grunnstøtten utgjør fortsatt 10% i fordelingsnøkkelen, men aktiveres først når partiet enten oppnår 4% eller mer opplutning, og/eller ved et vunnet mandat i fylkestinget/kommunestyret. Dette vil gi regnestykkene, med samme formel som tidligere: $\approx 66.420.000/2.208.202 = \approx 30,07$ kroner pr. stemme for fylkesorganisasjonene og $\approx 30.420.000/2.392.381 = \approx 12,71$ kroner pr. stemme for lokallagene. Fylkesungdomspartiene mottar sin støtte på bakgrunn av hvor mange stemmer moderpartiets fylkesorganisasjon fikk ved det forgående fylkestingsvalget. De formelle kravene for støtte er lik. Lokalungdomsparti mottar ikke støtte over statsbudsjettet. Sekretariatene og stortingsgruppene til de politiske partiene mottar midler fra Stortingets administrasjon, og er finansiert av andre poster på statsbudsjettet.

I et forsøk på å ikke være bombastisk må det kunne sies at forskjellen mellom ytelsene til sentralorganisasjonene og fylkes- og lokalorganisasjonene er abnorme, men kostnadsforskjellen med å drive de respektive partiledene nasjonalt og lokalt antageligvis er minst like store som forskjellen er i støtte.

2.2 Partienes frie inntekter

De politiske partienes frie, selvfinansierte inntekter har vært tema over lengre perioder, og særlig i valgårene. Gjengangsmelodiene i massemedia er gjerne at Norges mest formuende gir økonomiske bidrag til høyresidens politikk og fagforeningslobbens økonomiske bidrag til venstresiden. Nylig har muligheten til innsyn i partienes samlede inntekter og utgifter blitt styrket gjennom kommunal- og moderniseringsdepartementets initiativ *partifinansiering*

(Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane: Partifinansiering, 2019).

Typiske frie inntekter til partiene er medlemskontingentpenger, støtte fra privatpersoner gjort offentlig og andre næringsinntekter i forbindelse med utleie av f. eks møtelokaler. Partier med større reserver i form av egenkapital vil selvsagt motta renter fra bankinnskudd deretter. Pengestøtte fra privatpersoner til partiene er ikke skattepliktig for verken partiet eller privatpersonen, men den er oppgavepliktig for begge parter. Slik støtte kan heller ikke gis anonymt (Partiloven §17a, første avsnitt og første punktum, 2015). Bidrag til politiske parti er heller ikke fradragsberettiget på skattemeldingen, slik som f. eks fagforeningskontingenten er (Skatteetaten, 2016). Politiske parti betaler arbeidsgiveravgift og pensjon. Ansatte i politiske parti er naturligvis pliktig til å betale personlige skatter og avgifter, men partiene selv er fritatt skatteplikt, ettersom at drift av et politisk parti fordrer å være et økonomisk nullsumspill (Partiloven §2, andre avsnitt og første punktum jfr. §3, 2015).

Forholdet mellom offentlig og selvfinansierte midler er imidlertid interessant å vurdere. SSB-tall fra 2017, som er den siste offentliggjorte oversikten, viser at den totale pengesummen for alle de politiske organisasjonene på tvers av alle partiene endte opp på 740 millioner. De to største partiene, Arbeiderpartiet og Høyre mottok omtrent 440 millioner av disse pengene – langt over halvparten av totalsummen (Statistisk sentralbyrå, 2018). De samme to partiene er faktisk så suverene på pengefronten at de mottar mer enn halvparten av all støtte i alle de målbare underkategoriene, ifølge SSB-oversikten (Statistisk sentralbyrå, 2018). Det skal også sies at oversikten peker i retning av at småpartiene har lettere for å demme opp for mindre offentlig partistøtte gjennom frie inntekter. Venstre var partiet som hadde størst balanse mellom offentlig støtte og selvfinansierte midler, omtrent 50/50%, mens om lag 70% av Høyres totale kontantstrøm kom fra offentlige midler (Statistisk sentralbyrå, 2018). Er man freidig og trekker ifra Arbeiderpartiets ytelser gjennom posten *Bidrag fra organisasjoner i arbeidslivet* i regnestykket ville nesten 80% av alle deres midler ha vært i form av partistøtten. Bidraget er såpass stort, om lag 28 millioner kroner, at forholdet ender opp på 68/32% i forholdet mellom partistøtte og selvfinansierte inntekter (Statistisk sentralbyrå, 2018). For øvrig er det kun partier på venstresiden som har mottatt penger igjennom denne posten, med unntak av Venstre som mottok en heller beskjeden sum og neppe fra samme avsender. Det er den noe omtalte LO-støtten (Statistisk sentralbyrå, 2018).

Alle partiene som er representert på Stortinget, foruten Kristelig Folkeparti, mottok bidrag fra privatpersoner på over 1 million kroner. Høyre mottok mest fra privatpersoner, mer enn 1/3

av alle bidrag i denne kategorien, om lag 11 millioner kroner (Statistisk sentralbyrå, 2018). Disse bidragene blir gjerne omtalt i kontekst med LO-støtten til venstresiden, ettersom at de blir ansett som konkurrerende.

Ikke overraskende utgjør kontingentpenger en forholdsmessig større andel av inntektene hos de små partiene enn til de større (Statistisk sentralbyrå, 2018). Det er dessuten også legitimt å anta at partienes frie inntekter er større i valgår enn mellomvalgår, og at de er større ved stortingsvalget enn ved lokalvalgene. Denne antagelsen kan baseres på at partiene får større bidrag fra privatpersoner ved stortingsvalget, og kan kobles opp imot prinsippet om økonomisk stemmegivning (Jenssen og Kalstø, 2011, s. 30).

2.3 Lojale velgeres innflytelse

I den offentlige politikken, i en demokratisk stat, bør utfallet ved valgene alltid komme som en overraskelse for politikerne. Selvsagt finnes det prognoser, tendenser og indikatorer, men det er ikke de som avgjør valgene – det er det velgerne som gjør, og det finnes ingen viktigere verktøy for de politiske partiene enn nettopp velgerne. Det er allerede nevnt at for hver stemme kan de politiske partiene ved stortingsvalget fakturere staten for 96 kroner, gitt at støtten blir holdt på et lignende nivå, og at valgoppmøtet og antall i manntallet holdes noenlunde likt. Det er potensielt sett store summer for alle partiene, men kanskje enda mere spennende for de partiene som konkurrerer om velgerne til hverandre, eksempelvis Høyre, Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet som de største partiene. Andre partier som Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Sosialistisk Venstreparti konkurrerer også om velgere, men mer spesifikt innenfor saksrettet politikk, for eksempel miljøspørsmål. Et lite femsifret antall stemmer vil utgjøre en million kroner i økt eller krympet partistøtte. Hvis man går ut ifra at penger er en rasjonell suksessfaktor i partipolitikken er hver velger som man kaprer en seier for småpartiene å regne, og enda bedre er det hvis velgeren har flyktet fra en av de større partiene.

Svingningene i politikken kan være brutale for partiene, både i forhold til politisk innflytelse gjennom mandatfordeling, men også økonomisk sett. Spesielt tre tilfeller kan være interessant å nevne i kontekst med lojale velgeres innflytelse på partienes politikk, og det er Høyres problemer i årene etter Willochs avgang, Arbeiderpartiets kollaps i 2001 og Kristelig Folkeparti i årene etter Bondevik-regjeringene. Lojale velgere er alfa og omega for de politiske partiene, men ikke noe man kan ta høyde for. Datidens Høyre og deres selverklærte høyrebølge fikk erfare svingningene etter at Willoch gikk av som følge av kabinettspørsmål i

1985. I løpet av en tolvårsperiode mellom 1981-1993 hadde partiet mistet 25 mandater og flere hundre tusen stemmer. Fortsatt var partiet nest størst på målingene ved 1993-valget, mens Senterpartiet gikk forbi på mandatfordelingen grunnet styringstillegget. Arbeiderpartiet i 2001 mistet 22 mandater på Stortinget og nesten 300.000 stemmer fra 1997-valget, fire år etter 36,9-ultimatiumet til Thorbjørn Jagland. Kristelig Folkeparti gjorde det sterkt ved valgene på slutten av 90-tallet og ved årtusenskiftet, men har ved de siste tre valgene tapt terreng. Partiet hadde statsministeren ved to anledninger, 1997-2000 og 2001-2005, til tross for at Høyre og Fremskrittspartiet var de største bidragsyterne til stortingsflertallet i 2001. I 2005 hadde partiet tapt regjeringsmakten, halvert oppslutningen og fått sitt antall mandater på Stortinget halvert.

Ifølge Immanuel Kant så har alt som skjer en årsak, og det er nok også tilfelle for hendelsene nevnt ovenfor. Lojale velgere som et fenomen innenfor politisk teori og atferd er tendensen hvor velgere ikke skifter parti ved politiske nedgangstider, eksempelvis politisk nådetid eller relativ deprivasjon (Niemi, Weisberg og Kimball, 2001, s. 133, 158, Norderval, 1998, s. 15-21, Jenssen og Kalstø, 2011, s. 36-38). Hvis man tar utgangspunkt i velgeratferd, kan det være mange grunner til hvorfor de tre partiene feilet som de gjorde.

Høyre hadde ikke hatt reell innflytelse over mange år, foruten Jan P. Syse sin korte regjeringsperiode fra 1989-1990. Fremskrittspartiet ble etter hvert ansett som et liberalt alternativ til Høyre for velgerne. I tiden med Willoch og årene etter var Høyre blitt kapitalkonservativ, mens KrF fortsatt var verdikonservativ (Norderval, 1998, s. 21, 78-79). Noen stemmer gikk antageligvis dit også.

Ved valget i 1997 søkte ikke Thorbjørn Jagland og Arbeiderpartiet regjeringsmakt på grunn av det selvlagde ultimatumet om 36,9%-oppslutning. Partiet endte opp på 35% oppslutning, et meget respektabelt resultat i seg selv, men Jagland gikk altså av. Fire år senere, ved valget i 2001, kom den ekte nesestyveren for Arbeiderpartiet. Rettferdige resonnementer vil peke i retning av at partiets kjernevelgere ikke var fornøyd etter utfallet ved valget i 1997, hvor partiet sammen med Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti kunne utgått en flertallsregjering. Et annet aspekt er at velgerne muligens var fornøyd med Bondevik I-regjeringen som gikk av i 2000. Samtidig lanserte Fremskrittspartiet seg selv som et alternativ for Arbeiderparti-velgerne (Norderval, 1998, s. 78-79).

For Kristelig Folkepartis vedkommende gjorde de et solid valg i 1997, hvor de ut ifra valgresultatet tilsynelatende tok mange Senterparti- og Høyre-velgere. I 2001-valget hadde

partiet fordelen med og ha hatt statsministeren noen år i forveien (Norderval, 1998, s. 61, 67). Likevel er resultatet ved valget i 2005 et mysterium å regne, for det finnes ingen klare spor for hvor halvparten av velgerne deres tok veien, for uten Arbeiderpartiet eller Fremskrittspartiet. Heller ikke valgdeltagelsen gir i undertegnedes øyne noe godt svar på Kristelig Folkeparti sin svikt i 2005 (Norderval, 1998, s. 76).

Det er ikke tvil om at den førte politikken og velgernes atferd kan gi store utslag for partienes økonomi. Hvorvidt det er enklere for store partier å miste velgere vil endog bli videre debattert i diskusjonskapittelet (se kapittel 5).

2.4 Valgmodellens innflytelse

Valgmodellen i Norge har neppe en signifikant innflytelse på de økonomiske bidragene som de politiske partiene mottar fra staten, men den kunne ha vært annerledes, og da kunne ting ha sett veldig annerledes ut. Forholdstallsvalget og utjevningsmandatene er naturligvis fordelaktig på det viset at man sikrer at hver stemme teller likt, og man har hindret at skillelinjene har blitt større enn de per dags dato er mellom høyre- og venstresiden i politikken (Heywood, 2015, s. 54-58, 64-67). I andre rekke peker Andrew Heywood i retning av at stater med forholdstallsvalgmodellen opplever mindre polarisering i det politiske ordskiftet enn stater med flertallsvalgmodellen (Heywood, 2015, s. 157-160).

Det er vanskelig å forutse fordelingen av de politiske partienes økonomiske støtte hvis det noen gang skulle bli flertallsvalg i Norge. Hvis alle partiene fortsatt eksisterte i et slikt scenario, og stemmene ville vært likt fordelt som i dag, hadde forskjellen kun vært marginal. Likevel er det skjellig grunn til å tro at det hadde blitt atskillig færre partier ved flertallsvalg, med større forskjeller mellom høyre- og venstresiden, på samme måte som i Storbritannia og USA som allerede har flertallsvalgmodellen. Tanken bak dette resonnementet er at velgerne vil at deres stemme skal uttrykke deres vilje og ha betydning. Deres stemme ville hatt liten eller ingen betydning for den førte politikken hvis partiet de stemte på ikke vinner seter i nasjonalforsamlingen (Heywood, 2015, s. 157-160, Norderval, 2015, s. 78-81, 93-98). Dette gjelder for øvrig også fylkestings- og kommunestyrevalgene, men da burde man hatt flere valgdistrikt enn det man har under dagens forholdstallsvalgordning.

2.5 Ad Hoc-politikk – småpartienes fordel?

Skjønt at de store partiene mottar langt mere midler gjennom partistøtten enn de små partiene, og på et generelt grunnlag har mye mere penger som sådan, er det ikke slik at småpartiene ikke har noen fordeler som de store partiene simpelthen ikke kan ha.

Partienes prestasjoner varierer i større eller mindre grad mellom lokalvalgene og stortingsvalget. Partier kan gjøre det bra ved lokalvalgene, men dårlig ved stortingsvalgene og vice versa. Et eksempel på det er i Vikna kommune hvor Venstre ved kommunestyrevalget fikk 29,2% av stemmene, mens Venstre kun fikk 4,2% av stemmene fra Vikna ved stortingsvalget. For andre partier som Høyre og Fremskrittspartiet var tendensen i den samme kommunen motsatt (Valgdirektoratet, 2017, Valgdirektoratet, 2015). Uten å ha inngående kjennskap til kommunen er det vanskelig å si noe om hvorfor det er slik, men det kan være at Venstre i Vikna kommune frontet en sak som mange innbyggere brydde seg om. Det kan også være at partiets ordfører kandidat var populær blant befolkningen, eller at velgerne så for seg et skifte i maktposisjoner (Norderval, 2015, s. 68-71).

Tradisjonelle styringspartier kan ikke i like stor grad drive saksrettet politikk innenfor spesielle politiske felt uten å miste troverdighet på andre felt i politikken, ifølge Harold Clarke, David Sanders, Marianne Stewart og Paul Whiteley, alle professorer i statsvitenskap (Clarke, Sanders, Stewart og Whiteley, 2011, s. 241-243). Dette kan speiles til den norske politikken hvor Arbeiderpartiet og Høyre har gitt opp sakseierskap til en rekke politiske saker til småpartiene. Undertegnede er ingen videre tilhenger av metaforer, men Arbeiderpartiet og Høyre sjonglerer flest baller av alle partiene, og selv ikke de kan sjonglere flere baller enn de vet at de kan balansere.

Miljøpartiet De Grønne hadde en spedit start i bymiljøene, men fikk etterhvert nasjonal anerkjennelse for å ha vunnet et mandat på Stortinget i 2013, og fikk en byråd i Oslo i 2015. Blant statsvitere er det blitt spekulert i om hvorvidt Høyre og Arbeiderpartiet har unnlatt å føre en like offensiv miljøpolitikk for å holde seg inne med petroleumslobben, og etter prinsippene om økonomisk stemmegivning (Jenssen og Kalstø, 2011).

Det tidlige Anders Langes Parti, nå Fremskrittspartiet, tuftet også sin politikk rundt et enkelttema om å minske veksten i det offentlige konsumet, og har steg for steg utviklet sine politiske standpunkt. I løpet av de tre siste stortingsvalgene har partiet vært det nest største og tredje største partiet i Norge, og de er partiet med tredje størst økonomi (Valgdirektoratet, 2017, Valgdirektoratet, 2013, Valgdirektoratet, 2009, Statistisk Sentralbyrå, 2018).

Et dagsaktuelt eksempel er initiativet og den politiske alliansen Folkeaksjonen nei til mer bompenger, som ligger an til å gjøre kanonvalg i større byer på Vestlandet, med sitt hovedbudskap at de ikke vil betale bompenger. På målinger fra Bergen er initiativet for tiden

byens nest største parti med 21% på en prognose omtalt av Poll of polls, gjennomført av Sentio for Bergensavisen (Poll of Polls, 2019).

Ekseplene som er nevnt ovenfor er med på å i noen grad bevise at mindre partier kan bli større på bekostning av allerede store partier. Snøballeffekten finnes også i politikken, all den tid velgerne får økt tro på at politikken fungerer og er noe de kan stå for.

2.6 Partienes finansieringssystem i Storbritannia

Allerede nevnte faktorer som gjør Storbritannia annerledes enn Norge er valgmodellen, hvor britene velger ut ifra prinsippet om simpel pluralitet i flertallsvalget. Partiet med flest stemmer i hver region vinner alle setene regionen har i parlamentet, uavhengig om partiet mottar mer enn halvparten av stemmene eller ikke.

Som et motkonjunkturtiltak til store donasjoner fra privatpersoner satte man ned et utvalg i 2006, som skulle lage et forslag til fullstendige retningslinjer for partienes finansieringssystem i Storbritannia. Utvalget foreslo at man begrenset bidragene fra privatpersoner til 50.000 britiske pund per person, og at man skulle øke den offentlige støtten med ytterligere 25 millioner pund (The Electoral Mission, 2019). I 2011 blir partistøtten på bestilling fra justisministeren innstrammet ytterligere, og at bidrag fra privatpersoner blir begrenset til 10.000 britiske pund per person, per parti, hvert kalenderår. Det statlige initiativet ble endret og gjort mer progressivt: En flat støtte på til sammen 2 millioner britiske pund blir delt i to hvor alle partier får en del av den ene millionen, mens den andre millionen blir fordelt til partiene regionalt ut ifra hvor de har mest stemmer. Mesteparten av den sistnevnte millionen blir igjen i England (Committee on Standards in Public Life, 2011, s. 3).

I tillegg til den flate støtten utbetales det 3 britiske pund per stemme ved parlamentsvalget, og 1,50 britiske pund per stemme ved lokal- og EU-parlamentsvalgene. Støtten utbetales uavhengig av mandatfordelingen, slik som i Norge. Valgkommisjonen registrerte 46.148.035 gyldige stemmer ved parlamentsvalget i 2017. Det utbetalte beløpet vil løpe seg til 138.144.105 britiske pund, mer enn 1,5 milliard norske kroner (Committee on Standards in Public Life, 2011, s. 3, The Electoral Mission, 2019).

I tillegg kan det nevnes at man i Storbritannia har forskjellige retningslinjer for donasjoner til enkeltkandidater enn til partiene. Retningslinjer finnes også for hva man får lov til å bruke penger på i valgkampene, og partiene generelt. Bidrag over 7500 britiske pund fra privatpersoner har rapporteringsplikt til myndighetene, og skattefradrag gis på bidrag opp til 1000 britiske pund. Politiske organisasjoner som mottar over 25.000 britiske pund hvert

kalenderår har rapporteringsplikt til myndighetene (Committee on Standards in Public Life, 2011, s. 4).

Det kan nevnes i en bisetning at lovene for politisk reklame er vage i Storbritannia, men at rikskringkastet reklame med politiske budskap er forbudt. Øvrig politisk reklame i offentligheten, og tendenser som kan sammenlignes med listebæring i Norge, er også lovlig i Storbritannia.

3.0 Metode

Den benyttede forskningsmetoden i bacheloroppgaven er dybdeintervju som faller innunder de kvalitative metodene. Kapittelet har som utgangspunkt å kommentere ambisjonene for forskningsdesignets oppfyllelse av metodiske kriterier og parameter. Resultat og utdrag fra forskningsdesignet vil bli presentert i kapittel 4.

3.1 Informanter og prosedyre

Utvalget av informanter til forskningsdesignet begrenset seg selv, ettersom at formålet med forskningsprosjektet er å få intervjuet politikere fra alle de ni partiene som er representert på Stortinget. I utgangspunktet var ambisjonen å få intervjuer med nettopp ni stortingsrepresentanter, men kolliderende logistikk og mangel på tid og ressurser gjorde at det ikke lot seg gjøre. Det ble ikke i noen særlig grad vektlagt at informantene hadde inngående kjennskap til partistøtten, eller at vedkommende hadde gjort seg opp en mening om hvorvidt penger har noe å si for partienes oppslutning på forhånd. I forkant av intervjurunden ble aktuelle informanter kontaktet pr. mail med spørsmål om de ville la seg bli intervjuet, hadde kjennskap til partistøtten og om vedkommende godtok at et eventuelt intervju ville bli tatt opp, med lovnad om at opptaket skulle bli slettet så snart det ble transkribert (Ringdal, 2018, s. 243-246). Alle de potensielle informantene ville la seg intervjuet, men noen hadde ikke kjennskap til partistøtten, og det gjorde at undertegnede sendte et kort informativt notat om den til alle informantene. Dette for å sikre at alle informantene stilte med et mest mulig likt utgangspunkt i forkant av intervjuet. Faktorer som kjønnsbalanse og alder ble ikke vurdert i arbeidet med å finne informanter, og er i utgangspunktet irrasjonelt for forskningsdesignet. Geografisk balanse ble gjennomtenkt, men var på ingen måte en nøkkelfaktor.

Informantene fikk velge sted for intervjuet, og det ble gitt en diskresjonsavtale og garantier for anonymisering i starten av intervjuet (Ringdal, 2018, s. 243-246). Informantene ble også tilbudt og når som helst avbryte intervjuet hvis vedkommende ikke ville fortsette. Det ble satt

fram kaffe og tevaan. Intervjuguiden ble ikke sendt ut til informantene på forhånd med den hensikt at avgitte svar ikke skulle bli influert av utenforstående, og at svarene skulle være så personlig som overhodet mulig. For så vidt ble det kun utført ett intervju med hver informant, ettersom at problemstillingen i liten grad gir forskningsdesignet rom for å sjekke ut holdningsendringer blant informantene. Det var en lavmælt ambisjon hos undertegnede i forkant av intervjuene om at hvert enkelt intervju ikke skulle vare lengre enn 25 minutter.

Av de ni informantene som ble intervjuet er 6 menn og 3 kvinner, og de representerer de ni forskjellige partiene på Stortinget i form av å være enten stortingsrepresentant, fylkestingsrepresentant eller foreningsleder i lokallaget eller fylkesorganisasjonen.

3.2 Utforming av intervjuguide

I utformingen av intervjuguiden ble det lagt fokus på at intervjuet skulle være mest mulig behagelig for informanten, samtidig som at den skulle være med på å gjøre forskningsdesignet best mulig. Det ble ikke fokusert på at spørsmålene skulle være mest mulig uuttømmelige. Noen av spørsmålene kan svares med et simpelt ja eller nei, men hensikten med forskningsdesignet er uansett at informanten skal være frittenkende og komme med egne refleksjoner (Ringdal, 2018, s. 243-246). Muligheten for å direkte sammenligne eller måle informantenes svar på noe som helst vis var ikke intensjonen når intervjuguiden ble utformet. Hvis det var formålet ville det vært mer hensiktsmessig å benytte seg av et kvantitativt design, med en survey og et større utplukk av informanter.

Det lengste designet strekker seg i sammenligning vil være en rangering av hvor mye midler informantene tror de politiske partiene har, fra mest til minst.

3.3 Transkribering

Intervjuene ble gjennomført over en lengre periode, og sett i etterkant var det definitivt en fordel å ikke ha mer enn ett intervju på en dag, for da kunne det ene intervjuet transkriberes før det andre intervjuet også videre. Transkriberingen var uansett en tidkrevende prosess, og det ble ikke benyttet noe spesifikt program for å transkribere enn Microsoft Word. Intervjuene ble tatt opp ved bruk av diktafon, og hver enkel informant ble tilbudt å få transkriberingen av intervjuet tilsendt før det ble slettet, noe ingen av informantene takket ja til for øvrig (Ringdal, 2018, s. 268).

3.4 Validitet og reliabilitet

Forskningsdesignet tar naturligvis sikte på å være mest mulig pålitelig. Utgangspunktet med problemstillingen og ni informanter, som kan ha ni forskjellige meninger for hvert spørsmål gjør det utfordrende å kunne stille garantier for validiteten i oppgaven. Det er utfordrende for et kvalitativt forskningsdesign å ha god ekstern validitet for en samlet målgruppe (Ringdal 2018, s. 247). For ni forskjellige målgrupper, en gruppe for hver person som sympatiserer med hvert av de politiske partiene, kan den eksterne validiteten teknisk sett være god. Det fordrer i teorien at forskningsprosjektet må ha ni forskjellige konklusjoner til den ene problemstillingen, noe som selvsagt vil være ødeleggende for seriøsiteten til forskningsprosjektet (Ringdal, 2018, s. 247). Dessuten er det høyst usannsynlig at alle som har et verv eller sympatiserer med et politisk parti har like meninger knyttet til problemstillingen. Alle forskningsdesign bør i bunn og grunn ha mulighet til å ha en god intern validitet, og det gjelder også dette prosjektet, men problemet er informantenes bias. Man hadde antageligvis hatt bedre forutsetning for solid intern validitet hvis alle partiene hadde like mye penger, men da ville innfallsvinkelen og problemstillingen til forskningsprosjektet ha vært fullstendig annerledes (Ringdal, 2018, s. 247).

Hvis man går ut ifra at reliabilitet er avhengig av gjentagende målinger vil det være umulig å si noe om denne oppgavens metodologiske reliabilitet. Med utgangspunkt i at informantene, i alle fall til en viss grad bør ha ulike synspunkt på problemstillingen og intervjuguiden, er ikke designet målbart innenfor en bestemt gruppe mennesker. Forskningsprosjektet kunne vært målbart, og dermed hatt en større eller mindre grad av reliabilitet, hvis man hadde hatt to forskjellige utplukk med ni informanter fra de forskjellige partiene på Stortinget (Ringdal, 2018, s. 247). Dette ville endog ha vært atskillig mer tid- og plasskrevende, og man hadde vært nødt til å sammenligne dataene hver for seg isolert sett, men man kunne til gjengjeld gjort test-retest prinsippet (Ringdal, 2018, s. 247). Dessuten er ikke oppgavens problemstilling, avgrensninger eller forskningsdesign i undertegnedes øyne avhengig av å avdekke målefeil for å tjene sitt formål (Ringdal, 2018, s. 247).

3.5 Generalisering og refleksivitet

Alle forskeres store håp er at deres konklusjon knyttet til problemstillingen kan være generaliserbar for andre deler av samfunnet, enn kun informantene som deltok i prosjektet deres. For dette forskningsdesignets del vil det være vanskelig, ettersom at de forskjellige informantene vil ha forskjellige utgangspunkt, følelser og holdninger knyttet til

problemstillingen. Hvis forskningsdesignet var kvantitativt ved bruk av spørreundersøkelse, og et stort utplukk av informanter, gjerne tilfeldige innbyggere av et avgrenset geografisk område, som samtidig ikke er medlem av et politisk parti, ville det vært langt enklere å generalisere ut ifra. Det er for så vidt også vanskelig å vite hvor signifikante funnene er nødt til å være før man kan generalisere ut ifra dem (Ringdal, 2018, s. 247-248).

Forskningsdesignet tar sikte på å være epistemologisk refleksivt, med bakgrunn av at informantenes syn på et eller annet vis bør kunne sees i sammenheng med problemstillingen (Ringdal, 2018, s. 248).

4.0 Resultater

I dette kapitlet vil noen av informantenes holdninger til partistøtten, samt deres holdninger og forventninger knyttet til partienes reelle oppslutning på bakgrunn av partienes økonomiske utgangspunkt bli framlagt. Resultatene vil bli framvist i tabellform. Hver enkelt informant vil i tabellen bli referert til etter navnet til partiet som han/hun representerer. Resultatkapitlet vil dog ikke belyse alle svarene til informantene fra intervjuguiden.

Spørsmål/Parti	Svar på spørsmål
Hvilke tanker har du om partistøtten og dens fordelingsnøkkel?	
Høyre	<p>«Det er for så vidt greit at vi har partifinansiering i Norge, men staten er utgått fra det representative demokratiet, og da skal politikerne ta avgjørelser på vegne av innbyggerne.»</p> <p>«Derfor mener jeg at det er legitimt at de store partiene får mer penger enn de små partiene, for de store partiene er størst av en grunn. Velgerne stoler kanskje mer på, og har mer tro på store partiers politikk»</p>
Fremskrittspartiet	<p>«Selv om at jeg representerer Fremskrittspartiet er jeg faktisk ikke motstander av statlig partistøtte.»</p> <p>«Stemmestøtten kan være noe som er med på å gjøre at demokratiet blir mer tilgjengelig for folk flest kanskje valgdeltakelsen blir høyere fordi folk finner det partiet som passer for dem.»</p>

	«Ingen partier blir helt fornøyd med slike ordninger, vet du, men jeg tror det er mest rettferdig at hovedandelen penger må komme i forhold til partienes antall stemmer.»
Venstre	«Jeg tror nok at den offentlige partistøtten fortsatt må være som den er i dag i framtiden også. Selv om at jeg representerer et parti som på ingen måter får mest penger i støtte, tror jeg det er mest rettferdig at den forblir slik den er i dag.»
Kristelig Folkeparti	«Jeg tror penger har blitt for betydningsfullt i politikken generelt. Likevel er jeg glad for at det finnes en offentlig støtte som gjør det mulig for mindre partier, som f.eks KrF å drive med politikk i distriktene også» «Hvis noe skulle blitt gjort annerledes, ville det vært innstramminger for de gedigne bidragene som enkelte partier får.»
Arbeiderpartiet	«Jeg tror vi er heldige som bor i Norge, og jeg tror partistøtten er et viktig demokratisk verktøy, selv om folk ikke anser den for å være det.» «Når det kommer til fordelingsnøkkelen må jeg ærlig innrømme at jeg ikke kan se andre alternativer som er mer rettferdig enn den som vi har i dag.»
Sosialistisk Venstreparti	«Partifinansieringen i Norge i dag er viktigere for de små partiene enn for de store, men jeg mener dagens ordning favoriserer de store partiene i alt for stor grad.» «Jeg kjenner ikke så godt til dagens fordelingsnøkkel, men det betales alt for mye i støtte fra stemmer, spør du meg.»
Rødt	«Vi bor i verdens rikeste land, og da skal vi ha råd til å ha en rettferdig partifinansiering.» «Jeg mener dessverre at dagens ordning favoriserer de store partiene i alt for stor grad.»
Senterpartiet	«Når jeg hørte at jeg skulle møte deg og snakke om partifinansiering, måtte jeg lese meg opp litt.» «Jeg har forstått det slik at fordelingen er todelt, og den (fordelingen) er for så vidt grei nok, men jeg skulle gjerne sett at man brukte mere penger på å gjøre politikk mer attraktivt i distriktene.»

Miljøpartiet De Grønne	«Jeg tror nok dagens støtteordning vil gi de store partiene mest midler, men de små partiene, som oss, er jo også ivaretatt.» «Selvsagt er det irriterende at en stemme ved stortingsvalget er mer verdt i kroner og øre enn en stemme ved lokalvalgene, men det er jo også motiverende for å gå ut og kapre enda flere velgere.»
-------------------------------	--

Tror du at det er noen sammenheng mellom hvor mye penger hvert parti har til rådighet, og oppslutningen de oppnår ved valgene?	
Høyre	«Nei, det tror jeg faktisk ikke. Valgresultatet og det programmet som vi går til valg på er på mange vis vår pakt med velgerne.» «Jeg tror ikke penger kan kjøpe velgere.»
Fremskrittspartiet	«Nei, all den tid hvor politikk er en frivillig beskjeftigelse og ikke lønnet arbeid tror jeg ikke det, nei.» «Kampanjer, flyveblad og slikt er dyrt selvfølgelig, men ikke dyrere enn at alle partiene har råd til det.» «Du kan kjøpe mye rart her i verden, men god politikk og pågangsmot kan du ikke kjøpe, og det er tross alt det en går til valg med.»
Venstre	«Nei. Det er folk som driver på med politikk, ikke penger.» «Jeg tror at valgoppmøte er en større demokratisk utfordring enn hvor mye penger som er i politikken.»
Kristelig Folkeparti	«Ja, det tror jeg faktisk.» «I valgkampen koster alt mye penger, og da er det den med størst ressurser og lommebok som har best forutsetning for å vinne.»
Arbeiderpartiet	«Nei, det kan jeg aldri i verden se for meg. Klart det er dyrt å drive valgkamp, men ikke dyrere enn at alle skal ha råd til det.» «Dessuten er det politikk en går til valg på, ikke penger.»
Sosialistisk Venstreparti	«Ja det vil jeg tro. Det er ikke alle partier som har råd til å fly partilederne sine rundt i helikopter i valgkampinnspurten.»
Rødt	«Ja, de tror jeg nok sikkert. Har man ressurser for øvrig kan man også gjøre det bedre, men det handler jo my om medlemmer også.»
Senterpartiet	«Nei, det tror jeg ikke. Klart det er fristende å svare ja når man vet at de rikeste partiene

	<p>har størst oppslutning, men i politikken må man være best på en ting, og det er å overbevise velgeren om at man har rett.»</p> <p>«Ingen penger i verden kan kjøpe deg seier ved valget, og hvis det var mulig – ville det da ha vært en ekte seier?»</p>
Miljøpartiet De Grønne	<p>«Ja, det tror jeg, men sammenhengen er ikke innlysende. De store partiene kan kjøpe inn eksterne tjenester som koster mye penger, og slikt har ikke små partier råd til.»</p>

Tror du at ditt parti kunne gjort det bedre ved valgene om dere hadde mere penger?	
Høyre	<p>«Slikt vet man jo aldri, men jeg er ganske sikker på at svaret er nei.»</p> <p>«Jeg tror fortsatt ikke at penger kan kjøpe velgere.»</p>
Fremskrittspartiet	<p>«Nei, men hvis man kunne ha kjøpt medlemmer som genuint brydde seg om, og ville bidra i politikken tror jeg at man kunne gjort det bedre ved valgene, selv om at det er utopi naturligvis.»</p>
Venstre	<p>«Nei. Politikk drives av mennesker og ikke penger. Det er standpunktet mitt til det spørsmålet.»</p>
Kristelig Folkeparti	<p>«Det er jeg ikke så sikker på, faktisk, men nå har jeg jo svart at penger betyr mye i valgkampen på det tidligere spørsmålet, så jeg må sikkert svare ja, da.»</p>
Arbeiderpartiet	<p>«Nei, det tror jeg ikke.»</p>
Sosialistisk Venstreparti	<p>«Ja. Det ville jeg i alle fall ha antatt.»</p> <p>«Mere penger betyr at man kan profilere seg mer, og da blir man sett av flere potensielle velgere.»</p>
Rødt	<p>«Ja, det tror jeg.»</p> <p>«Jeg tror de største partiene har penger som gjør at de kan betale for tjenester som små partier er nødt til å gjøre selv.»</p>
Senterpartiet	<p>«Ved lokalvalgene kunne man sikkert gjort det bedre med mer penger ja, men ikke ved stortingsvalget tror jeg, men det blir jo bare spekulasjoner.»</p>
Miljøpartiet De Grønne	<p>«Det skal jeg ikke si for sikkert.»</p>

Tror du at folk flest sitter med et riktig bilde av hvor mye penger som finnes og brukes i partipolitikken? Svar gjerne ja eller nei hvis du ikke føler for å utdype.	
--	--

Høyre	«Nei.»
Fremskrittspartiet	«Nei, det tror jeg ikke. Slikt vet man jo aldri, men det brukes virkelig store summer i partipolitikken.»
Venstre	«Nei, punktum.»
Kristelig Folkeparti	«Nei.»
Arbeiderparti	«Nei, det har jeg vanskelig for å tro.»
Sosialistisk Venstreparti	«Nei, aldri i verden.»
Rødt	«Nei, det brukes nok langt mer enn hva folk tror.»
Senterpartiet	«Nei.»
Miljøpartiet De Grønne	«Ut ifra hva jeg selv har sett og opplevd, så vil jeg tro at svaret er nei.»

Ranger de politiske partiene på Stortinget som du tror mottar mest penger samlet hvert år, fra mest til minst.	
Høyre	«Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt.»
Fremskrittspartiet	«Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, SV, Venstre, KrF, MDG og Rødt.»
Venstre	«Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt.»
Kristelig Folkeparti	«Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne, Rødt.»
Arbeiderpartiet	«Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre, KrF, SV, Rødt og MDG.»
Sosialistisk Venstreparti	«Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt.»
Rødt	«Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.»
Senterpartiet	«Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt.»
Miljøpartiet De Grønne	«Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti,

5.0 Diskusjon

5.1 Stemmer teller, men ressurser avgjør

Det er i alle fall et legendarisk sitat av den norske pioneren innenfor den statsvitenskapelige disiplinen, Stein Rokkan. Det er neppe tilfeldig at det også er tittelen på NOU-rapport nr. 25 fra 2004 (Norges Offentlige Utredninger, 2004:25). Er det slik at man kan jamføre stemmer i politikken og ressurser i samfunnet, eller kanskje de er som magneter og henger sammen?

Hvis det er en ting som undertegnede føler seg relativt sikker på, så er det at det har blitt mer penger i politikken samtidig som at samfunnet også har blitt langt mer ressurssterk siden Rokkan ble sitert i 1966. Sivile rettigheter gjennom menneskerettighetene, årlige lønnsøkninger, retten til å kunne være fagorganisert, god rettssikkerhet, pensjonsordninger i det internasjonale toppsjiktet og helt sikkert masse mer. Vi har alt dette i Norge, men fortsatt vil vi ha mer. Mye mer, og det fort. Det var resonnementet og noen av bekymringene til Rokkan på 1960-tallet, og ble på sett og vis oversatt til 2004-tendenser av NOU-utvalget (Norges Offentlige Utredninger, 2004:25). I 2019, en finanskriser, en halvert oljepris, noen regjeringsskifter og rentehopp senere kan man se tilbake på 15 turbulente år i norsk økonomi, hvor bruttonasjonalproduktet for første gang i nyere moderne tid har sunket i mer enn to år på rad. Man kan lure på hvilke konsekvenser dette hadde for folket. Svaret er høyst sannsynlig veldig liten eller ingen, og det kan helt sikkert oppleves som en urettferdig uttalelse for de som faktisk ble rammet, eksempelvis ansatte i petroleumsnæringen. Sannheten er at den menige mannen eller kvinnen i gaten kanskje til og med opplevde lønnsøkninger under finanskrisen. Den offentlige politikken kan være dikotomisk til tider, og noe av forklaringen kan ligge i de til tider steile frontene mellom politikerne og andre representanter av folket (Norderval, 1998, s. 64, 76, 79).

Noen av trendene angående fagforeningslobben fra kapittel 2.2 kan settes inn i kontekst her. Den politiske venstresiden har tette bånd til fagforeninger og arbeidstakerorganisasjoner, og mottar følgelig millioner i støtte derifra årlig. Selvsagt får fagforeningslobben noe tilbake fra partiene, som regel i form av politikk som i stor grad gagnar deres medlemmer. Rent strategisk en genistrek å regne. Hvis partiene havner i regjering slipper man å bruke politisk kapital i forhandlingene, og media vil ha lite negativt å skrive om hvis partene langt på vei er enige i forkant av de store forhandlingene, f. eks om tariff (Norderval, 1998, s. 85-93).

Likevel har dette gjort at venstresiden støtt og stadig biter seg ut med arbeidsgiverorganisasjonene, som tradisjonelt sett er bedre venner med partiene på høyresiden av politikken.

Selvsagt har penger og mektige venner mye å si når man skal få viljen sin i det politiske ordskiftet og partipolitikken som sådan. Av og til kan det kanskje til og med være mer behagelig for en politiker å kunne ringe den vennen som har noe å si, i stedet for å sitte å klø seg fortvilet i hodet med et par millioner til overs på konto. Selvsagt er det mer fristende å kommentere pengenes innflytelse på partipolitikken enn maktspillet. Førstnevnte er i langt større grad mer beviselig og målbart enn sistnevnte.

5.2 Penger i politikken: Informantenes synspunkt vs det empiriske grunnlaget

Ikke overraskende var informantenes holdninger og synspunkt til både partistøtten, fordelingsnøkkelen og pengenes innflytelse i politikken som sådan delt.

Holdningene til prinsippet om en statsinitiert partistøtte blant informantene var egentlig positive. Informantene fra de to partiene lengst til venstre, Rødt og Sosialistisk Venstreparti, mente at fordelingsnøkkelen i for stor grad favoriserer de større partiene. Informantene fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne mente at for lite av fordelingen kommer distriktene til gode, mens informanten fra Kristelig Folkeparti mente at fordelingsnøkkelen er et godt insentiv for å kunne holde på med politikk i nettopp distriktene. De fire gjenværende informantene ville beholde dagens helhetlige ordning. Uten å trekke noen forhastede konklusjoner er det ikke overraskende at informantene fra de små partiene er minst fornøyd med fordelingsnøkkelen, ettersom at de også mottar minst penger fra ordningen, jamfør det empiriske grunnlaget. Heller ikke overraskende er det at Senterpartiets informant etterlyser mere partistøtte til perifere strøk, hvor vedkommende sitt parti har en tradisjon for å gjøre solide valg.

Informantene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne mener at det er en sammenheng mellom partienes pengesekker og oppslutningene deres ved valget. De øvrige informantene mente at en slik sammenheng ikke finnes. På spørsmål om de trodde deres egne partier kunne gjort det bedre ved valgene med mere penger, var det kun informantene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt som svarte ja. Informantene fra Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne, som mente at det var en sammenheng mellom penger og oppslutning, ble mer usikker på om deres egne partier ville gjort det bedre med mere penger ved valgene. Informanten fra Senterpartiet var skeptisk til at penger har en

innflytelse på partienes oppslutning, men mente at eget parti kunne gjort det bedre i distriktsvalgene med mere penger. De øvrige informantene fra Venstre, Fremskrittspartiet, Arbeiderpartiet og Høyre så overhodet ikke på penger som et virkemiddel for å gjøre det bedre ved valgene.

På de to siste spørsmålene er informantene langt mer samstemte. Alle svarte at de ikke tror at folk flest har et riktig bilde av summen med penger som finnes og brukes i partipolitikken. Alle informantene var også enige om at de fire partiene med størst oppslutning er de fire partiene hvert år, i alle fall denne stortingsperioden, som har mest penger å rutte med, noe som for så vidt er helt korrekt og i tråd med det empiriske grunnlaget (Statistisk Sentralbyrå, 2018).

5.3 Den falske korrelasjonen mellom partienes penger og deres oppslutning

All den tid partistøtten fordeles slik den gjør i dag, og at partistøtten utgjør brorparten av inntektene til partiene, vil det alltid være en korrelasjon mellom partienes penger og deres oppslutning, men det er ingen regel uten unntak. Drastiske fall blant store og mellomstore parti ved valgene, og like store byks blant små og mellomstore partier er unntaket av regelen. De tre tilfellene med Høyre etter Willoch, Kristelig Folkeparti etter Bondevik og Arbeiderpartiet ved valget i 2001 er fortsatt gode eksempler på dette.

I kapittelet 2.4 om lojale velgeres innflytelse blir det stilt spørsmål om det er lettere for store partier å miste stemmer enn de små. I prinsippet skal det ikke være slik, men det er selvfølgelig logisk at større partier har en større risiko for å tape stemmer enn de små partiene, ettersom at de små partienes eksisterende velgerskare kanskje er utgjort av deres kjernevelgere eller lojale velgere. For å trekke inn et siste begrep fra politisk teori og atferd er det heller ikke uvanlig at regjeringspartiene får sin oppslutning svekket, grunnet styringsslitasje.

5.4 Likheter og forskjeller mellom finansieringssystemet av politiske parti i Norge og Storbritannia

5.4.1 Likheter

Likhetene mellom de politiske partienes finansieringssystem i Norge og Storbritannia er mange. I begge nasjonene er det normalt for de politiske partiene å ha inntekter overført fra staten og selvfinansierte inntekter. Grunnstøtten i fordelingsnøkkelen til partistøtten i Norge er større enn den flate støtten i Storbritannia, både prosentvis og i kroner og øre. Det er vanlig

for partiene å ha betydelige inntekter gjennom donasjoner fra privatpersoner, selv om det har kommet restriksjoner for dette i Storbritannia. Det kan nevnes i en bisetning at kringkastet politisk reklame er forbudt både i Norge og i Storbritannia.

5.4.2 Forskjeller

Partier i begge land har rapporteringsplikt til myndighetene, mens i Storbritannia er man kun rapporteringspliktig hvis man har mottatt over 25.000 britiske pund i midler for det bestemte kalenderåret. I Norge må partiene rapportere fra og med første utbetalte krone. Privatpersoner må rapportere til myndighetene ved donasjoner over 7500 britiske pund. I Norge kan ikke donasjoner fra privatpersoner til partiene bli gitt anonymt, mens tolkningen innenfor det samme feltet i Storbritannia er blitt vagere etter GDPR. I Storbritannia får man skattefradrag opptil 1000 britiske pund, overskytende beløp kvalifiserer ikke til fradrag.

Summene som blir utbetalt er naturligvis også en forskjell, og kan tolkes litt som man vil. De offentlige partistøtteordningene i Storbritannia ved parlamentsvalget i 2017 var omtrent tre ganger så stor som partistøtten er i Norge ved stortingsvalgene. Det var dog mer enn 15 ganger flere velgere som stemte i Storbritannia enn i Norge i 2017. Snur man om på tallene vil det si at Norge betaler minst 5 ganger mer enn Storbritannia i partistøtte pr. innbygger. Forholdstallet vil ikke være like stort hvis man sammenligner støttene ved lokalvalgene i Norge og lokal- og EU-parlamentsvalget i Storbritannia, men også der ville Norge betalt mer pr. innbygger og mindre totalt. Støttene for hver stemme på henholdsvis 3 og 1,5 britiske pund er for så vidt fastsatt på forhånd, og det finnes ingen absolutt pott. Det er vanskelig å si noe om maksbeløp når man ikke vet hvor mange stemmeberettigede det er i Storbritannia, men det som uansett er sikkert er at kemneren i Westminster hadde måttet punge ut ekstra ved uforventet høy valgdeltakelse.

6.0 Konklusjon og avslutning

Når jeg nå går inn for landing vil jeg si at de offentlige finansieringene til de politiske partiene i Norge er relativt lik, til tross for forskjellige valgmodeller, men med noen unntak, blant annet at donasjoner til politiske partier i Storbritannia er fradragsberettiget på skatten.

Hypotesene H3 og H4 viser seg å være bare antagelser, og begge er beviselig feil.

Partipolitikkens historie i Storbritannia har ikke hatt innflytelse på det faktum at det finnes offentlig stemmestøtte, og britenes lover for politisk eksponering er noenlunde like de vi har i Norge.

Mye kan sies om sammenhengen mellom de politiske partienes oppslutning sett i sammenheng med deres økonomiske midler, og partipolitikeres holdninger og forventninger til det samme forholdet, selve hovedproblemstillingen i avhandlingen. Hvis man skal konkludere om det finnes en klar sammenheng mellom partienes oppslutning og deres økonomiske midler, så er svaret helt klart ja, så fremt de økonomiske midlene som partiene mottar gjennom partistøtten utgjør brorparten av deres totale inntekter. Innenfor statistikk ville ikke sammenhengen vært signifikant. Det er ikke slik at det finnes en automatikk i at det kun er penger som skaffer partiene velgere, med en referanse til maktspeillet.

Hypotese H3 gir partistøtten et feil eksistensgrunnlag, men all den tiden det fortsatt er forholdstallsvalg i Norge, kan innholdet i hypotesen likevel vise seg å være rett. Hypotese H4 er både feil og rett på det viset at store partier har en stor fordel i forkant av valgene, men har alt å tape ved selve valgene, ettersom at de har mange flere velgere de må overbevise enn de små partiene. Dessuten kan snøballeffekten gjøre at små partier vokser seg store på kort tid.

I forhold til forskningsdesignet endte det i undertegnedes øyne ikke opp med noen form for validitet, reliabilitet eller rom for generalisering. Det er vanskelig å oppfylle parametere som reliabilitet og generalisering ved bruk av kvalitativ metode, ettersom at de er myntet mot kvantitative metode. Designet bør være epistemologisk refleksivt. Resultatene fra forskningsdesignet ble kommentert i kapittel 5.2, og vil ikke bli gjenfortalt i konklusjonen.

7. Referanser

Ringdal, K. (2018) *Enhet og mangfold* (4. Utg) 1. Opplag, Bergen: Fagbokforlaget.

Economist Intelligence Unit (2018) Democracy Index 2018, hentet fra:

<https://www.eiu.com/topic/democracy-index>

Finansdepartementet (2018) Statsbudsjettet 2019, hentet fra:

<https://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2019/>

Finansdepartementet (2017) Statsbudsjettet 2018. Hentet fra:

<https://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2018/>

Finansdepartementet (2016) Statsbudsjettet 2017. Hentet fra:

<https://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2017/>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2018) Partifinansiering. Hentet fra:

<https://www.partifinansiering.no/>

Norderval, I. (1998) *Politisk Atferd: Studiehefte*, Oslo: NKS Fjernundervisning. Tilgjengelig

fra: https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2008091600098

Norges Offentlige Utredninger (2004) *Penger teller, men stemmer avgjør*, NOU 2004:25,

Oslo: Statens Forvaltningstjeneste. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2004-25/id388330/>

Poll of Polls (2019) Bergen: Bomlisten større enn AP:, Oslo: Poll of Polls. Hentet fra

<http://www.pollofpolls.no/?cmd=Kommentarer&do=vis&kommentarid=2579>

The Electoral Commission (2019) Public Funding for Parties. Hentet fra:

<https://www.electoralcommission.org.uk/find-information-by-subject/political-parties-campaigning-and-donations/public-funding-for-parties>

Committee on Standards in Public Life (2011) *Political Party Finance: Ending the Big Donor Culture*, Storbritannia: Crown Copyright. Hentet fra:

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/336913/13th_Report_Political_party_finance_FINAL_PDF_VERSION_18_11_11.pdf

Clarke, H., Sanders, D., Stewart, M., Whiteley P. (2011, 24.05) Valence Politics and Electoral Choice in Britain, 2010, *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 21:2, 237-253,

DOI: 10.1080/17457289.2011.562614. Tilgjengelig fra:

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17457289.2011.562614>

Valgdirektoratet (2009, 16. september, 2013, 7. oktober, 2018, 26. februar) Valgresultat for stortingsvalgene. Hentet fra: <https://valgresultat.no/?type=st&year=2017>

Heywood, A. (2015) *Political Theory: An Introduction* (4.utg.) London: Palgrave

Statistisk Sentralbyrå (2018, 13. september) Partifinansiering. Hentet fra: <https://www.ssb.no/partifin>

Lovdata og Norges Lover (2015, 1. oktober) Partiloven. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-102>

Finansdepartementet (2018) *Melding Til Stortinget: Nasjonalbudsjettet 2019*, Meld. St. 1, Oslo: Fagbokforlaget/Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-1-20182019/id2613334/sec1>

Finansdepartementet (2018) *Proposisjon Til Stortinget For Budsjettåret 2019: Statsbudsjettet*, Prop. 1 S, Oslo: Fagbokforlaget/Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-gul-bok-20182019/id2613810/sec1>

Jensen, A.T, Kalstø, Å.M (2011) Reddet finanskrisen den rødgrønne regjeringen i 2009? Om stigende forventningers misnøye og politisk nådetid, *Norsk Statsvitenskapelige Tidsskrift*, Årgang 27, Universitetsforlaget. S. 30-60. Tilgjengelig fra: https://www.idunn.no/file/pdf/47385149/nst_2011_01_pdf.pdf

Weisberg, H.F, Niemi, R.G, Kimball, D.C (2010) *Controversies in Voting Behavior*, (5. Utg), Washington: CQ Press.

Norsk Riksringkasting (2001, 9. jan) Partistøtten økte med 12 millioner. Hentet fra: <https://www.nrk.no/norge/partistotten-okte-med-12-millioner-1.519622>

8. Vedlegg

8.1 Intervjuguide

I. Navn?

II. Parti?

III. Kjønn?

IV. Stilling?

V. Antall aktive år i politikken?

1. Har du kjennskap til partistøtten og dens fordelingsnøkkel?

2. Hvilke tanker har du om partistøtten og dens fordelingsnøkkel?

3. Tror du at det er noen sammenheng mellom hvor mye penger hvert parti har til rådighet, og oppslutningen de oppnår ved valgene?

4. Tror du at ditt parti kunne gjort det bedre ved valgene om dere hadde mere penger?

5. Tror du at folk flest sitter med et riktig bilde av hvor mye penger som finnes og brukes i partipolitikken? Svar gjerne ja eller nei hvis du ikke føler for å utdype.

6. Ranger de politiske partiene på Stortinget som du tror mottar mest penger samlet hvert år, fra mest til minst.